

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De Groene Vlieg

Ouden, W. den; Tjepkema, M.K.G.

Citation

Ouden, W. den, & Tjepkema, M. K. G. (2011). De Groene Vlieg. *Administratiefrechtelijke Beslissingen*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18026>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18026>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

AB 2011/268: Intrekking aanwijzing wegens foutieve interpretatie EU-richtlijn. Nadeelcompensatie. Égalitébeginsel en vertrouwensbe...

Instantie:	College van Beroep voor het bedrijfsleven (Meervoudige kamer)	Datum:	14 april 2011
Magistraten:	Mrs. E.R. Eggeraat, H.A.B. van Dorst-Tatomir, M. van Duuren	Zaaknr:	AWB 08/1002
Conclusie:	-	LJN:	BQ1933
Roepnaam:	-	Noot:	W. den Ouden en M.K.G. Tjepkema

Plantenziektenwet; Regeling aanwijzing gebieden, terreinen en planten aardappelmoehheid; Awb art. 3:4 lid 2

Snel naar: Essentie | Samenvatting | Partijen | Uitspraak | Noot

Essentie

Intrekking aanwijzing wegens foutieve interpretatie EU-richtlijn. Nadeelcompensatie. Égalitébeginsel en vertrouwensbeginsel.

Samenvatting

Te dien aanzien heeft het College overwogen dat de omstandigheid dat aan de intrekking van de eertijds aan appellante verleende aanwijzing een aan verweerder toe te rekenen en voor appellante niet voorzienbare fout ten grondslag ligt, zodanig bijzonder is dat dit niet kan worden geacht tot het normale ondernemersrisico van appellante te behoren en geoordeeld dat verweerder de gevolgen van intrekking van die aanwijzing derhalve niet redelijkerwijs voor rekening en risico van appellante kan laten. Voorts heeft het College geoordeeld dat indien appellante niet ten minste een redelijke termijn ter aanpassing van haar bedrijfsactiviteiten en een tegemoetkoming in de kosten wordt geboden, het besluit tot intrekking van de aanwijzing niet rechtmatig is. Anders dan appellante uit de uitspraak van 27 juni 2008 meent te kunnen opmaken, heeft het College niet geoordeeld dat het besluit tot intrekking van de aanwijzing eerst dan rechtmatig kan worden geacht indien appellante een volledige vergoeding wordt geboden van de schade die het gevolg is van de intrekking van de eerdere foutieve aanwijzing van appellante als de in art. 2 Regeling bedoelde instantie. Naar uit die uitspraak duidelijk naar voren komt, was — en is — het College van oordeel dat verweerder een voorziening moet treffen om appellante in de gelegenheid te stellen de bedrijfsvoering in haar onderneming aan te passen aan de situatie die is ontstaan doordat de aanwijzing van appellante als de in art. 2 Regeling bedoelde instantie is ingetrokken. Uit hetgeen het College in de uitspraak van 27 juni 2008 met betrekking tot de continuïteit van de onderneming van appellante heeft overwogen, kan voorts niet worden afgeleid dat naar zijn oordeel van een genoegzame compensatie slechts sprake zal zijn indien deze waarborgt dat de onderneming van appellante dezelfde omvang en dezelfde omzet behoudt als het geval was vóór de intrekking van de aanwijzing. Met het voorop stellen van de continuïteit van de onderneming heeft het College niet zozeer de omvang en omzet, maar eerst en vooral de levensvatbaarheid van de onderneming op het oog.

Uit het voorgaande volgt dat het College van oordeel is dat niet kan worden staande gehouden dat verweerder met bovenstaande compensatie onvoldoende rekening heeft gehouden met de bijzondere omstandigheid dat aan de voor appellante niet voorzienbare intrekking van de eertijds aan haar verleende aanwijzing, een aan verweerder toe te rekenen fout ten grondslag ligt, te weten een foutieve aanwijzing. Bij het vaststellen van de tegemoetkoming waarvoor appellante in aanmerking kan komen, heeft hij onderkend dat door appellante geleden schade mede het gevolg is van het feit dat zij haar gedrag heeft afgestemd op het gerechtvaardigde vertrouwen in de rechtmatigheid van de aanwijzing van haar onderneming als de in de Regeling bedoelde instantie.

Partij(en)

Uitspraak in de zaak van:

De Groene Vlieg B.V., te Nieuwe Tonge, appellante,
gemachtigde: mr. M. van Hal Scheffer, advocaat te 's-Gravenhage,
tegen

de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (thans: Economische Zaken, Landbouw en Innovatie),
verweerder,
gemachtigde: mr. A.J. Boorsma, advocaat te 's-Gravenhage.

Uitspraak

1. De procedure

Bij uitspraak van 27 juni 2008 (AWB 08/183, LJV BD5867 (AB 2008/282; red.)) heeft het College gegrond verklaard het beroep van appellante tegen verweerders besluit van 23 januari 2008, waarbij verweerder had gehandhaafd het besluit van 2 augustus 2007 strekkende tot intrekking met ingang van 1 juli 2008 van de aanwijzing van appellante als officiële instantie die bevoegd is een verklaring als bedoeld in artikel 2 van de Regeling aanwijzing gebieden, terreinen en planten aardappelmoetheid (hierna: Regeling) af te geven. Het College heeft het bestreden besluit van 23 januari 2008 vernietigd, het besluit van 2 augustus 2007 — voor zover het de ingangsdatum van de intrekking van de aanwijzing en het afwijzen van nadeelcompensatie betreft — herroepen en verweerder opgedragen een nieuw besluit te nemen met inachtneming van hetgeen in de uitspraak is overwogen.

Bij besluit van 14 november 2008 heeft verweerder het bezwaar van appellante, voor zover gericht tegen de overgangstermijn, gegrond verklaard en het besluit van 2 augustus 2007 in zoverre gewijzigd dat de aanwijzing met ingang van 1 juli 2009 wordt ingetrokken. Het bezwaar van appellante gericht tegen afwijzing van nadeelcompensatie heeft verweerder gegrond verklaard, voor zover appellante aanspraak maakt op een bedrag dat niet groter is dan € 1.251.549, een nacalculatiecomponent van ten hoogste € 200.000 voor het sociaal plan daarbij inbegrepen. Het besluit van 2 augustus 2007 heeft verweerder in zoverre gewijzigd. Voor het overige heeft verweerder het bezwaar van appellante ongegrond verklaard.

Tegen dit besluit heeft appellante bij brief van 18 december 2008, bij het College binnengekomen op diezelfde datum, beroep ingesteld.

Bij brief van 17 februari 2009 heeft verweerder een verweerschrift ingediend en op de zaak betrekking hebbende stukken overgelegd, waaronder een rapport van 28 augustus 2008, getiteld 'Rapport Berekening Financiële Schade De Groene Vlieg B.V.', in opdracht van appellante opgesteld door OAZ Advies B.V. te Goes (hierna: OAZ) en een rapport van 14 november 2008, getiteld 'Rapport inzake de schadeclaim van De Groene Vlieg op de Staat der Nederlanden', in opdracht van verweerder opgesteld door PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (hierna: PwC).

Bij brief van 9 april 2009 heeft appellante in reactie hierop nadere stukken ingediend, te weten een rapport van 23 januari 2009, getiteld 'Reactie op de beslissing van LNV d.d. 14 november 2008', in opdracht van appellante opgesteld door OAZ, en een rapport van 23 januari 2009, getiteld 'Rapport economische schade inzake te derven inkomsten ten gevolge van intrekking erkenning officieel bodemonderzoek', eveneens in opdracht van appellante opgesteld door Talanton Corporate Finance B.V. te Puttershoek (hierna: Talanton).

Hierop heeft verweerder op zijn beurt gereageerd door bij brief van 2 juni 2009 een rapport over te leggen van 31 mei 2009, getiteld 'Nadere overwegingen bij het berekenen van de nadeelcompensatie aan De Groene Vlieg door de Staat der Nederlanden', opgesteld door prof. dr. W. Driehuis, werkzaam bij PwC.

Appellante heeft bij brief van 24 juni 2009 op dit rapport gereageerd door op haar beurt twee brieven over te leggen, te weten een brief van 23 juni 2009 van OAZ en een brief van 24 juni 2009 van Talanton.

Hierop heeft verweerder bij brief van 20 juli 2009 gereageerd.

Bij brief van 28 september 2010 heeft verweerder een nadere memorie ingediend.

Bij brief van 1 oktober 2010 heeft appellante een rapport van 29 september 2010 overgelegd, getiteld 'Rapport Overgangsjaar De Groene Vlieg B.V.', opgesteld door OAZ.

Op 12 oktober 2010 heeft het onderzoek ter zitting plaatsgehad. Appellante werd door haar gemachtigde vertegenwoordigd. Van de zijde van appellante zijn voorts verschenen A, en B en C, beiden werkzaam bij OAZ. Verweerder is bij gemachtigde verschenen. Gemachtigde van verweerder was vergezeld van prof. dr. W. Driehuis, voornoemd.

2. De grondslag van het geschil

Op grond van de stukken en het onderzoek ter zitting zijn in deze zaak de volgende feiten en omstandigheden voor het College komen vast te staan.

- Na de uitspraak van het College van 27 juni 2008 heeft verweerder appellante tijdens een bespreking op 11 juli 2008 in de gelegenheid gesteld de schade toe te lichten die volgens haar het gevolg is van de intrekking van de aanwijzing. Tevens zijn partijen toen overeengekomen dat uiterlijk op 1 december 2008 (later vervroegd naar 15 november 2008) op het bezwaar van appellante zal zijn beslist.
- Vervolgens heeft appellante het door OAZ opgestelde 'Rapport Berekening Financiële Schade De Groene Vlieg B.V.' van 28 augustus 2008 overgelegd, welk rapport zij tijdens een bespreking op 6 oktober 2008 mondeling heeft toegelicht. In het rapport heeft OAZ de financiële schade begroot op in totaal € 4.820.000. De schade bestaat volgens OAZ uit vijf posten, te weten:
 - Contante waarde van de toekomstig gemiste kasstroom van de dekkingsbijdrage van de activiteiten uit officieel en vrijwillig onderzoek (€ 3.064.000);
 - Kosten van het sociaal plan in termen van ontslagvergoedingen en voorzieningen voor outplacement (€ 266.000);
 - Kosten voor interim-management en advisering (inclusief kosten voor procedures en schadeberekening) (€ 655.000);
 - Kosten parallelle productie steriele uienvliegen (€ 495.000);
 - Kosten productontwikkeling (€ 340.000).
- Partijen hebben op 20 oktober 2008 een minnelijke regeling beproefd, maar zijn niet tot overeenstemming gekomen.
- Op 24 oktober 2008 heeft verweerder appellante mondeling ervan in kennis gesteld dat PwC opdracht is gegeven de door appellante gestelde schade te onderzoeken.
- Bij brief van 29 oktober 2008 heeft appellante bevestigd dat zij geen gebruik maakt van het recht om tijdens een hoorzitting omtrent haar bezwaar te worden gehoord.
- Op 6 november 2008 heeft appellante tijdens een bespreking met vertegenwoordigers van verweerder en met prof. dr. W. Driehuis namens PwC haar schadeberekeningen toegelicht.
- Op 10 november 2008 heeft appellante verweerder aanvullende informatie verstrekt over de door haar gehanteerde cijfers voor 2008 en heeft zij hem verzocht te bevestigen dat uiterlijk op 13 november 2008 op haar bezwaar zal zijn beslist en dat een te verlenen geldelijke compensatie vóór 20 november 2008 zal worden overgemaakt.
- Op 12 november 2008 heeft verweerder appellante een niet gefinaliseerde versie van het rapport van PwC, getiteld 'Rapport inzake de schadeclaim van De Groene Vlieg op de Staat der Nederlanden', gezonden en

gevraagd of zij aanleiding ziet op de inhoud daarvan te reageren.

- In dit rapport, dat op 14 november 2008 definitief is uitgebracht, concludeert PwC dat de schadeclaim die voor vergoeding aan appellante in aanmerking komt, redelijkerwijs per 1 juli 2009 maximaal € 1.251.549 kan bedragen (of € 1.560.000 indien wordt gekozen voor een discontering over vijf jaar in plaats van drie jaar). Meer bepaald gaat het om de volgende bedragen: € 651.549 voor gedeerde winst, maximaal € 200.000 op basis van nacalculatie voor het sociaal plan, € 200.000 voor adviseringskosten en € 200.000 voor productontwikkeling. Voor de kosten van parallelle productie uienvliegen adviseert PwC geen vergoeding toe te kennen.
- Bij brief van 13 november 2008 heeft appellante op evengenoemd rapport gereageerd. Tevens heeft zij op die datum desgevraagd aan verweerder te kennen gegeven dat zij vasthoudt hetgeen zij eerder omtrent een hoorzitting en de beslisdatum heeft meegedeeld.
- Vervolgens heeft verweerder het bestreden besluit genomen.

3. Het bestreden besluit en het nadere standpunt van verweerder

3.1.

Bij het bestreden besluit van 14 november 2008 heeft verweerder, kort gezegd, de aanwijzing van appellante als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie met ingang van 1 juli 2009 ingetrokken en voorts heeft hij appellante een bedrag van maximaal € 1.251.549 aan nadeelcompensatie toegekend. Daartoe heeft verweerder het volgende overwogen.

3.2.

Met betrekking tot de ingangsdatum van de intrekking van de aanwijzing is verweerder van mening een zorgvuldige afweging te hebben gemaakt tussen enerzijds het belang van de gemeenschapstrouw dat besloten ligt in artikel 10 EG-verdrag (thans artikel 4 van het Verdrag betreffende de Europese Unie), op grond waarvan niet van verweerder kan worden verlangd de met het communautaire recht strijdige situatie nodeloos en onwenselijk lang(er) te laten voortduren, en anderzijds het belang van appellante om zich op de nieuwe situatie te kunnen voorbereiden. Hierbij heeft verweerder betrokken dat appellante met een termijn tot 1 juli 2009 twee jaren de tijd heeft om enerzijds de bestaande activiteiten voort te zetten en anderzijds zich actief voor te bereiden op de situatie dat de bedrijfsvoering zal moeten zijn aangepast aan het feit dat officieel AM-onderzoek niet langer tot de activiteiten behoort. Met een periode om de bedrijfsvoering op de nieuwe situatie aan te passen, is volgens verweerder tevens rekening gehouden in het kader van de vast te stellen tegemoetkoming in de kosten.

3.3.

Bij het vaststellen van het bedrag aan nadeelcompensatie heeft verweerder de financiële continuïteit van de onderneming als uitgangspunt gehanteerd. Verweerder meent dat hij bij wijze van financiële tegemoetkoming met het oog op de continuïteit van de bedrijfsvoering dient te vergoeden de onevenredige schade die appellante heeft geleden als gevolg van de op zich rechtmatige intrekking van de aanwijzing. Verweerder verwijst naar het in het nadeelcompensatierecht aanvaarde uitgangspunt dat (alleen) de onevenredige schade voor vergoeding in aanmerking komt. Nadeelcompensatie betekent niet dat een onderneming tot in lengte van jaren een gegarandeerde winst zou moeten genieten. Vergoeding van onevenredige schade is iets anders dan vergoeding van de integrale schade. Verweerder heeft voorts aansluiting gezocht bij afdeling 6.1.10 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) en de daarop geënte rechtspraak. Uitgangspunt is dat slechts voor vergoeding in aanmerking komt schade die in zodanig verband staat met de aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis dat zij als gevolg van die gebeurtenis kan worden toegerekend. Bovendien geldt dat de schade van rechtspersonen bestaat uit vermogensschade, hetgeen zowel geleden verlies als gedeerde inkomsten omvat. Verder moeten volgens verweerder bij de bepaling van de hoogte van de schade de mogelijkheden van kostenbesparing in ogenschouw worden genomen. Gelet hierop heeft verweerder per schadepost beoordeeld of de door appellante

opgevoerde schade daadwerkelijk het gevolg is van het besluit tot intrekking van de aanwijzing en of sprake is van een toerekeningsverband, of appellante de opgevoerde schade voldoende aannemelijk heeft gemaakt en of, gezien de uitspraak van het College van 27 juni 2008, een tegemoetkoming ter zake van die schadepost dient te worden gedaan. Met het oog op deze beoordeling heeft verweerder PwC verzocht een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de schadeberekening van appellante en naar de hoogte van de schadeloosstelling van appellante in verband met de intrekking van de aanwijzing. Het door PwC vastgestelde rapport van 14 november 2008 acht verweerder — ondanks dat PwC van appellante niet alle gewenste gegevens en onderbouwingen heeft verkregen — zorgvuldig tot stand gekomen en inhoudelijk logisch en concludent, zodat het mede ten grondslag kan liggen aan de bepaling van de hoogte van de financiële tegemoetkoming. Daarbij heeft verweerder aangetekend dat hij op enkele punten van het rapport van PwC is afgeweken.

3.4.

Op grond van bovenstaande uitgangspunten is verweerder tot een toekenning van een bedrag aan nadeelcompensatie gekomen van in totaal € 1.251.549, waarvan ten hoogste € 200.000 uitsluitend op basis van nacalculatie zal worden uitbetaald. Dit bedrag bestaat uit de volgende onderdelen:

- dekingsverlies: € 651.549 (te vermeerderen met wettelijke rente vanaf 11 november 2008), waarbij verweerder in plaats van een procentuele tegemoetkoming inzake het gemis aan dekking heeft gekozen voor een vergoeding voor een periode van drie jaar;
- sociaal plan: maximaal € 200.000, mits vóór 1 juli 2012 verantwoord;
- interim-management en advisering (inclusief schadeberekening): € 200.000;
- versnelde productontwikkeling: € 200.000, hoewel deze post volgens verweerder onvoldoende is onderbouwd en voorts geen causaal verband bestaat.

Voor de kosten die verband houden met de parallelle productie van steriele uienvliegen als gevolg van de voorgenomen samenvoeging van de huidige twee vestigingen heeft verweerder geen vergoeding toegekend, omdat — samengevat — enig causaal verband met het besluit tot intrekking van de aanwijzing naar zijn mening ontbreekt.

3.5.

Het PwC-rapport gaat uit van volledig omzetherstel in een tijdvak van circa drie tot vijf jaar. Volgens verweerder staat de geboden compensatie in de sleutel van het ombuigen en aanpassen van de onderneming, van de daarmee verbonden kosten en van de daarvoor noodzakelijke periode. Ondersteuning van dat proces door vergoeding van

- (i) gedeerde operationele kasstromen (jaarlijkse inkomensschade) en
- (ii) ombuigingskosten is een daarbij passende aanpak.

Bij kapitalisatie van de inkomensschade met een factor drie is volgens de jurisprudentie in nadeelcompensatiezaken sprake van een volledige schadeloosstelling. Bij de compensatie voor het verlies aan dekingsbijdrage wijst verweerder er nog op dat hij hierbij is uitgegaan van een vast bedrag aan jaarlijks dekingsverlies, dit terwijl appellante in toenemende mate omzetautval kan compenseren. Verweerder heeft bovendien — anders dan gebruikelijk in het nadeelcompensatierecht — geen korting wegens normaal maatschappelijk risico toegepast. De ruimhartige toepassing die door verweerder aan nadeelcompensatie is gegeven, kan de facto volledige schadevergoeding voor appellante hebben meegebracht. Verweerder is van mening dat met de overgangstermijn van twee jaar, een financiële tegemoetkoming van drie jaar aan dekingsbijdrage, de tegemoetkoming in aanpassingsmaatregelen (drie maal € 200.000 voor respectievelijk onderzoek, een sociaal plan en voor advieskosten) en het achterwege laten van een korting, een zeer redelijke tegemoetkoming aan appellante voor het verlies aan dekingsbijdrage is gegeven.

3.6.

Verweerder heeft voorts aangevoerd dat hij appellante ook procedureel tegemoet is gekomen door niet-onderbouwde rapportages te accepteren. Het is vaste jurisprudentie dat het bestuursorgaan bij een verzoek om nadeelcompensatie afhankelijk is van door de verzoekende partij aangedragen gegevens. De door appellante ingebrachte rapportages, met wisselende berekeningsgrondslagen en uitkomsten, bevatten vooral beweringen en deze worden niet met bewijsstukken onderbouwd. Verweerder stelt dat hij hiertegenover zorgvuldig onderzoek heeft laten uitvoeren door PwC, waaraan appellante in zeer geringe mate heeft meegewerkt. Bovendien heeft verweerder uit een oogpunt van extra zorgvuldigheid ook in beroep PwC een nader rapport laten opstellen.

4. *Het standpunt van appellante*

4.1.

Naar de mening van appellante heeft verweerder bij het opnieuw beslissen op bezwaar niet op juiste wijze uitvoering gegeven aan de uitspraak van het College van 27 juni 2008. Met name heeft verweerder volgens appellante de schadeloosstelling op onjuiste wijze bepaald en heeft hij dit bedrag ook overigens te laag vastgesteld. Appellante voert daartoe het volgende aan.

4.2.

Appellante wijst er allereerst op dat in bedoelde uitspraak het door verweerder in het leven roepen en jarenlang in stand laten van een praktijk, waarbij stelselmatig officiële fytosanitaire taken aan commerciële laboratoria waren overgedragen, wordt aangemerkt als een fout gebaseerd op een onjuiste opvatting over de reikwijdte van de in artikel 2, eerste lid, aanhef en onder g, van Richtlijn 2000/29/EG van de Raad van 8 mei 2000 betreffende de beschermende maatregelen tegen het binnenbrengen en de verspreiding in de Gemeenschap van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen (*Pb* 2000, L 169, p. 1; hierna: richtlijn 2000/29/EG) vervatte regel. Die fout van verweerder ziet op zowel het ontstaan van deze praktijk als het laten voortbestaan ervan. Het oorzakelijk verband neemt volgens appellante dan ook een aanvang op het moment dat verweerder appellante als officiële instantie heeft aangewezen, te weten bij brief van 9 juli 2001.

Appellante beschouwt het feit dat verweerder een fout heeft gemaakt en jarenlang in stand heeft gelaten als verzwarende factor bij zowel het bepalen van de overgangstermijn als het bedrag van de schadeloosstelling. Appellante vindt dat haar zaak zich hiermee onderscheidt van andere zaken waarin nadeelcompensatie aan de orde is als gevolg van een rechtmatige overheidsdaad, maar waarin geen sprake is van een eerdere fout van het bestuursorgaan voorafgaand aan een rechtmatig besluit. Anders dan in het arrest van de Hoge Raad van 18 januari 1991 (14 096, *LJN* ZC0115) inzake *Leffers/Staat*, is in de onderhavige zaak het onderscheidende element dat met het intrekingsbesluit een eerdere fout van verweerder is hersteld. Het begrip 'fout' verwijst volgens appellante naar artikel 6:162 BW op grond waarvan een persoon aansprakelijk is voor de door zijn gedraging (handeling of nalaten) veroorzaakte schade, indien zijn daad onrechtmatig is jegens de gelaedeerde en bovendien aan hem kan worden toegerekend. Een fout betreft met andere woorden een toerekenbare onrechtmatige daad. Appellante stelt dat de grondslag voor de schadevergoeding primair is gelegen in de fout van verweerder en zich, anders dan verweerder meent, niet slechts beperkt tot nadeelcompensatie.

Volgens appellante is in een geval als het onderhavige niet (zonder meer) sprake van een situatie waarbij het beginsel 'égalité devant les charges publiques' geldt en aan de getroffen uitsluitend de schade wordt vergoed die niet tot het normaal en onafwendbaar maatschappelijk nadeel van een onrechtmatig besluit behoort, maar is — nu het gaat om wetschending door een overheidsorgaan — naar algemene rechtsopvatting een ruime toerekening van schade gerechtvaardigd, aangezien de overheid bij uitstek handelt met een relevante deskundigheid en vanuit een bijzondere maatschappelijke positie. Onduidelijkheden over of onjuistheden bij de uitleg van een wettelijke bepaling behoren voor rekening van het betrokken overheidsorgaan te komen. Niet voor niets beschouwt de Hoge Raad op grond van vaste rechtspraak op dit punt in gevallen van onjuiste wetsuitleg door een bestuurorgaan de schuld van het bestuursorgaan als een gegeven en komt hij tot een ruime toerekening van schade aan het bestuursorgaan. Appellante verwijst daartoe naar arresten van de Hoge Raad

van 31 mei 1991 (14415, *LJN* ZC0261, tevens gepubliceerd in *NJ* 1993/112 en *BR* 1992/43), 1 juli 1993 (15137, *LJN* ZC1036, tevens gepubliceerd in *NJ* 1995/150 en *AB* 1994/85) en 20 februari 1998 (16474, *LJN* ZC2588, tevens gepubliceerd in *NJ* 1998/526 (en *AB* 1998/231; *red.*)). Volgens appellante ligt de uitspraak van het College van 27 juni 2008 volledig in lijn met deze algemene rechtsopvatting en moeten zijn overwegingen in dit licht worden beschouwd. Voor de bepaling van de financiële schadeloosstelling heeft verweerder — alsook PwC — volgens appellante dus een onjuist uitgangspunt gekozen. Reeds op grond van dit ernstige gebrek kan het bestreden besluit niet in stand blijven.

4.3.

Met betrekking tot datum van ingang van de intrekking van de aanwijzing — 1 juli 2009 — stelt appellante dat verweerder gehouden was te motiveren waarom hij in het onderhavige geval, gelet op de af te wegen belangen, gerechtvaardigd acht de intrekking van de aanwijzing dan in te laten gaan. Verweerder kan niet volstaan met de enkele stelling dat niet van hem kan worden verlangd de met het communautaire recht strijdige situatie nog langer te laten voortduren. Ten onrechte laat verweerder na informatie aan te dragen waaruit zou kunnen worden opgemaakt dat een langere overgangstermijn op voorhand onaanvaardbaar moet worden geacht. Het verlengen van de overgangstermijn is volgens appellante dan ook niet geschied op grond van de feiten en omstandigheden van het geval, maar is enkel ingegeven door de in de uitspraak van het College genoemde, volgens appellante, absolute minimumtermijn. Volgens appellante blijkt op geen enkele manier dat verweerder is nagegaan welke termijn in haar situatie als redelijk moet worden beschouwd, in die zin dat redelijk is te achten dat zij binnen die termijn haar bedrijfsvoering kan aanpassen aan de nieuwe situatie. Appellante kan zich er bovendien niet mee verenigen dat in het bestreden besluit een koppeling wordt gemaakt tussen de toegekende financiële vergoeding en de overgangstermijn. Het toekennen van een redelijke overgangstermijn ziet volgens appellante op het aanpassen van de bedrijfsvoering aan de nieuwe situatie, terwijl de financiële vergoeding onder meer ziet op het onevenredige nadeel dat appellante heeft geleden als gevolg van de intrekking van de aanwijzing. Uit de door verweerder bepaalde schadevergoeding valt niet op te maken dat hierbij rekening is gehouden met een periode waarin de bedrijfsvoering moet worden aangepast. Van een verhoging van de schadevergoeding met een bepaalde factor, in verband met de korte overgangstermijn, is appellante niet gebleken.

Naar de mening van appellante blijkt uit het bestreden besluit in ieder geval duidelijk dat verweerder slechts een zo minimaal mogelijke overgangstermijn wenst toe te kennen. Daarmee negeert verweerder, zoals gezegd, hetgeen het College in de uitspraak van 27 juni 2008 heeft overwogen, te weten dat hij bij het bepalen van de overgangstermijn rekening moet houden met de bijzondere situatie van appellante en moet waarborgen dat voldoende aan haar belangen tegemoet wordt gekomen. Het bijzondere van de situatie waarin appellante verkeert, is dat haar omstandigheden wezenlijk afwijken van de overige private laboratoria. Waar voor laatstgenoemden de werkzaamheden in het kader van aardappelmoeheid een nevenactiviteit zijn, zijn die werkzaamheden voor appellante een hoofdactiviteit. Hieraan gaat verweerder volledig voorbij. Tevens is appellante van mening dat verweerder bij zijn afweging had moeten betrekken dat voor appellante eerst na de uitspraak van 27 juni 2008 duidelijk was dat de intrekking van de aanwijzing rechtmatig was, zodat haar feitelijk slechts een overgangstermijn van één jaar resteerde. Het is dan ook onjuist om te stellen dat appellante twee jaar de tijd had om haar bedrijfsvoering aan te passen.

4.4.

Wat betreft de schadeloosstelling acht appellante onjuist dat verweerder geen betekenis toekent aan het feit dat het College in de uitspraak van 27 juni 2008 spreekt van ‘financiële tegemoetkoming’, ‘schadeloosstelling’ en ‘nadeelcompensatie’. Volgens appellante blijkt uit de uitspraak dat het College heeft geconcludeerd dat verweerder appellante een volledige financiële schadeloosstelling moet aanbieden, zodat verweerder ook op dit punt de uitspraak niet in acht heeft genomen. Waar het College de term nadeelcompensatie gebruikt, haalt het volgens appellante slechts de door verweerder gebruikte terminologie aan. Dat het College tevens over een tegemoetkoming in de kosten spreekt, doet er naar de mening van appellante niet toe, in zoverre dat de bestreden beslissing is vernietigd en het in eerste aanleg genomen besluit herroepen. Voor zover verweerder

met zijn betoog omtrent nadeelcompensatie beoogt de schadeloosstelling te beperken, komt hieraan dan ook geen betekenis toe. Verweerder dient de schade te vergoeden die appellante lijdt en heeft geleden als gevolg van de door hem gemaakte fout.

4.5.

Met betrekking tot de omvang van de schadeloosstelling stelt appellante dat het uitgangspunt van verweerder, dat enkel de schade in aanmerking kan komen die het gevolg is van de intrekking van de aanwijzing, onjuist is. Uit de uitspraak van 27 juni 2008 leidt appellante af dat de schadeloosstelling mede op de continuïteit van de onderneming moet zien, gelet op het feit dat verweerder zelf door zijn eigen fout een praktijk in het leven heeft geroepen en jarenlang in stand heeft gelaten, waarop appellante haar bedrijfsvoering mocht baseren en verder ontwikkelen. Naar de mening van appellante kan reeds hierom het bestreden besluit niet in stand blijven en kan tevens aan het daaraan ten grondslag liggende onderzoek van PwC geen betekenis toekomen, althans niet de betekenis die verweerder daaraan heeft toegekend.

Appellante stelt dat bij de begroting van de schade het van de aard van de schade zal afhangen welke wettelijke bepaling uit het BW van toepassing is, waarbij het zowel om materiële als immateriële schade kan gaan. Verweerders stelling dat ingevolge het BW de schade voor rechtspersonen alleen uit vermogensschade zou kunnen bestaan, is volgens appellante onjuist. Ook bestrijdt appellante dat het op grond van het BW alleen om materiële schade kan gaan. Appellante wijst erop dat ingevolge artikel 6:95 BW schade kan bestaan uit vermogensschade of ander nadeel. Uit artikel 6:96 BW volgt dat onder vermogensschade dient te worden verstaan: geleden verlies, gederfde winst en redelijke kosten van schadebeperking, schadevaststelling en schadeverhaal. Ander nadeel bestaat ingevolge artikel 6:106 BW uit nadeel dat niet uit vermogensschade bestaat.

4.6.

Anders dan verweerder, is appellante van mening dat de schadevergoeding zich niet beperkt tot nadeelcompensatie. Nadeelcompensatie ziet volgens appellante alleen op de situatie waarin regelgeving of beleid wordt gewijzigd, dientengevolge waarvan een ondernemer aanpassingen zal moeten plegen met betrekking tot zijn bedrijfsvoering. Dit valt onder het normaal maatschappelijk risico van een onderneming, tenzij de wijziging voor een bepaalde groep onevenredig bezwarend is. In het onderhavige geval is echter geen sprake van een wijziging van regelgeving, maar van een verkeerde uitleg en toepassing van regelgeving door verweerder. Volgens appellante betekent dit dat alle schade die zij ten gevolge van deze fout lijdt voor vergoeding in aanmerking komt.

4.7.

Appellante geeft aan dat het door OAZ opgestelde rapport, getiteld 'Onderzoek continuïteit De Groene Vlieg B.V.' van 22 februari 2008 geen schaderapport betreft, maar ertoe diende aannemelijk te maken dat door de intrekking van de aanwijzing de continuïteit van de onderneming ernstig in gevaar zou komen en aan te tonen dat een overgangstermijn van een jaar te kort was om een omschakeling in het productieproces te kunnen maken. Naar aanleiding van de uitspraak heeft appellante het door OAZ op 28 augustus 2008 opgestelde 'Rapport Berekening Financiële Schade De Groene Vlieg B.V.' overgelegd, waarbij appellante wenst te benadrukken dat zij haar reorganisatie pas kan uitvoeren op het moment dat de laatste officiële AM-onderzoeken zijn uitgevoerd, te weten in het tweede kwartaal van 2009. Appellante stelt dat de door OAZ opgestelde schaderapporten op zorgvuldige en betrouwbare wijze laten zien wat haar schade is als gevolg van verweerders fout en dat de rapporten recht doen aan de uitgangspunten van de bepaling van de schade als door het College bepaald in de uitspraak van 27 juni 2008.

4.8.

Mocht het College appellante niet volgen in haar opvatting dat het bestreden besluit reeds niet in stand kan blijven, omdat verweerder daarin met betrekking tot de berekening van de schade een onjuist uitgangspunt hanteert, dan voert appellante met betrekking tot het schaderapport van 14 november 2008, opgesteld door

PwC, en hetgeen verweerder daaromtrent in het bestreden besluit heeft geoordeeld, het volgende aan. Naar de mening van appellante kan vorenbedoeld rapport van PwC niet als (deugdelijke) onderbouwing van het bestreden besluit dienen. Appellante kan zich niet vinden in de wijze van totstandkoming van dit rapport noch in de inhoud ervan. Volgens appellante kan niet worden gesteld dat het rapport van PwC zorgvuldig tot stand is gekomen. Appellante acht op zijn minst merkwaardig dat verweerder pas twee maanden na het indienen van het schaderapport door appellante heeft beslist PwC in te schakelen. Gezien de korte tijd die resteerde voor het nemen van het bestreden besluit, meent appellante dat aan de zorgvuldigheid van het onderzoek door PwC getwijfeld kan worden. Verder is het rapport van PwC volgens appellante niet als een onafhankelijk onderzoek te beschouwen, aangezien het feitelijk niet meer is dan een reactie op het door appellante ingediende schaderapport en PwC zich enkel baseert op de hierin opgenomen gegevens. PwC heeft slechts de aannemelijkheid van de door appellante aangedragen gegevens getoetst; van enig zelfstandig uitgevoerd feitenonderzoek is geen sprake. Het rapport van PwC voldoet daarom niet aan de vereisten waaraan een deskundigenadvies moet voldoen, aangezien een dergelijk advies inzicht moet geven in de feiten en omstandigheden die aan de conclusie ten grondslag liggen.

Appellante is van mening dat de bijzondere omstandigheid dat het hier gaat om een rectificatie van een door verweerder gemaakte fout bij de uitleg van een wettelijke bepaling met zich brengt dat van verweerder uiterste zorgvuldigheid mag worden verwacht bij het onderzoek naar de omvang van de aan appellante toe te kennen schadevergoeding. Volgens appellante is het aan verweerder aan te tonen dat hij alle aan hem toe te rekenen schade heeft vergoed. Hetzelfde geldt ten aanzien van de motivering van het bestreden besluit. Op dit punt schiet verweerder echter schromelijk tekort. Dit klemt temeer, nu appellante door Talanton een contra-expertise heeft laten uitbrengen teneinde de objectiviteit van de omvang van haar schadeclaim vast te leggen. Weliswaar hanteert Talanton een andere berekeningsmethodiek, maar het schadebedrag dat uit de contra-expertise naar voren komt, is aanmerkelijk hoger dan waar verweerder en PwC op uitkomen, en benadert veel meer het bedrag dat uit de laatste rapportage van OAZ voortvloeit. Appellante is van mening dat verweerder op geen enkele wijze aannemelijk heeft kunnen maken dat hij of PwC zelfstandig onderzoek heeft verricht naar het bijzondere karakter van de organisatie en de producten van appellante en naar haar boekhoudkundige cijfers. De rapportage van PwC lijkt vooral een theoretisch oordeel te zijn naar aanleiding van de verschillende door appellante ingebrachte rapporten, waarbij op willekeurige wijze elementen wel of juist niet uit die rapporten worden overgenomen. Appellante stelt dat waar het past PwC zonder enige vorm van eigen onderzoek gezichtspunten overneemt en waar het niet past PwC de punten uit de rapporten van OAZ en Talanton negeert, zonder een voldoende zichtbare vorm van eigen onderzoek en zonder objectieve onderbouwing. De eerste bevindingen van PwC zijn uitgebreid toegelicht tijdens besprekingen met appellante, welke bevindingen door appellante en haar adviseurs uitvoerig zijn becommentarieerd, maar herhaalde verzoeken van appellante om haar bedrijven te bezoeken teneinde kennis te nemen van de bijzondere productievorm, de bijzondere organisatie en de boekhouding zijn om onduidelijke redenen niet gehonoreerd.

Het gebrek aan zorgvuldigheid en onderbouwing wordt volgens appellante onderstreept door het feit dat het rapport van PwC van 14 november 2008 en het verslag van de bespreking op 20 oktober 2008 opvallende gelijkenissen vertonen. Dit doet appellante niet alleen vermoeden dat van een gedegen en realistisch onderzoek door PwC nauwelijks sprake is geweest, maar ook dat PwC onvoldoende onafhankelijk is.

4.9.

Met betrekking tot de toetsing van de wijze waarop verweerder de financiële tegemoetkoming heeft bepaald, vindt appellante die toetsing lastig, omdat verweerder het door haar ingediende rapport van 22 februari 2008 als schaderapport heeft aangemerkt en dit rapport vergelijkt met het door haar overgelegde rapport van 28 augustus 2008. Echter, zoals aangegeven, is alleen laatstgenoemd rapport van OAZ daadwerkelijk een schaderapport. Appellante acht de wijze van toetsing door verweerder niet consistent. Verweerder stelt enerzijds slechts schade te vergoeden die daadwerkelijk gevolg is van de aanwijzing (causaliteit), maar hanteert anderzijds een totaalbedrag als financiële tegemoetkoming. Appellante stelt deze twee uitgangspunten niet met elkaar te kunnen rijmen en meent om die reden dat het bestreden besluit onzorgvuldig tot stand is gekomen en de

toekenning van de schadebedragen onvoldoende transparant is.

Volgens appellante kan verweerder niet zonder een zware en objectieve onderbouwing volhouden dat appellante onjuiste berekeningsmethoden hanteert, aangezien ook Talanton — weliswaar op basis van een andere berekeningsmethode dan OAZ — tot een aanmerkelijk hoger schadebedrag komt dan verweerder. Juist doordat de uitkomst van verweerder aanmerkelijk lager is dan het schadebedrag van zowel OAZ als Talanton, is aannemelijk dat verweerder een onjuiste rekenmethode hanteert dan wel in zijn berekening naar alle waarschijnlijkheid van onjuiste gegevens uitgaat. Appellante acht aannemelijk dat de oorzaak voor deze discrepantie ligt in het feit dat verweerder van een onjuiste schadetermijn is uitgegaan.

Dat verweerder voor de duur van de schadetermijn zich op het rapport van OAZ van 22 februari 2008 beroept, illustreert volgens appellante dat hij zonder enige of voldoende onderbouwing dan wel eigen onderzoek gebruikt wat hem past en verwerpt wat hem niet past. Daarbij ziet verweerder over het hoofd dat OAZ in bedoeld rapport — en ook nadien — heeft aangegeven dat sprake is van een voorlopige inschatting en heeft benadrukt dat het in de eerste plaats gaat om een overgangstermijn van drie jaar, welke termijn niet voldoende is om de gevolgen van de intrekking van de aanwijzing volledig te mitigeren. Appellante vindt opmerkelijk dat ook hier verweerder en PwC in vergaande mate afwijken van de door zowel OAZ als Talanton aangehouden schadetermijnen. Appellante acht aannemelijk dat verweerder en PwC van een onjuiste termijn zijn uitgegaan, temeer nu zij die termijn niet of onvoldoende aan de hand van eigen onderzoek en objectieve gegevens hebben onderbouwd. Overigens blijkt uit de rapportage van OAZ van 29 september 2010, waarin de onderzoeksresultaten van de huidige werkelijke situatie van appellante zijn vastgelegd, dat de gevolgen van de intrekking zodanig ernstig zijn dat de schadetermijn naar 10 tot 12 jaar zou moeten worden bijgesteld.

Voor zover in het rapport van PwC is opgemerkt dat tussen februari 2008 en augustus 2008 het verlies aan dekkingpercentage met 54% is gestegen, meent appellante dat die stijging wel degelijk is toegelicht en verklaarbaar is. Bedoeld verschil vloeit volgens haar voort uit een stijging van het volume in termen van aantallen hectares officieel AM-onderzoek. In het onderzoek van februari 2008 is uitgegaan van de volumecijfers over het seizoen 2006 afgezet tegen de tarieven van dat jaar. In het onderzoek van augustus 2008 is uitgegaan van de gemiddelde volumecijfers over de jaren 2003–2007 tegen de tarieven van 2007. Appellante ziet niet in waarom verweerder dit hogere verlies aan dekkingbijdrage wel aanvaardt, maar dit vervolgens corrigeert met een besparing van € 100.000.

5. De beoordeling van het geschil

5.1.

Ter beoordeling van het College staat of stand kan houden verweerders besluit van 14 november 2008, waarbij hij — opnieuw beslissend op het bezwaar van appellante tegen het besluit van 2 augustus 2007 — de aanwijzing van appellante als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie met ingang van 1 juli 2009 heeft ingetrokken en voorts heeft bepaald dat aan appellante een bedrag aan nadeelcompensatie van ten hoogste € 1.251.549, een nacalculatiecomponent van maximaal € 200.000 daarbij inbegrepen.

5.2.

Bij uitspraak van 27 juni 2008 heeft het College geoordeeld dat, voor zover het besluit van 2 augustus 2007 ertoe strekt de overdracht van officiële fyto-sanitaire taken in Nederland in overeenstemming te doen zijn met richtlijn 2000/29/EG, de intrekking van de aanwijzing van appellante als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie rechtmatig is. Vervolgens heeft het College de vraag beantwoord of en in hoeverre verweerder aan de op zichzelf rechtmatig te achten intrekking van de aanwijzing een langere overgangstermijn en/of een schadeloosstelling had moeten verbinden.

5.3.

Te dien aanzien heeft het College overwogen dat de omstandigheid dat aan de intrekking van de eertijds aan appellante verleende aanwijzing een aan verweerder toe te rekenen en voor appellante niet voorzienbare fout ten grondslag ligt, zodanig bijzonder is dat dit niet kan worden geacht tot het normale ondernemersrisico van appellante te behoren en geoordeeld dat verweerder de gevolgen van intrekking van die aanwijzing derhalve niet

redelijkerwijs voor rekening en risico van appellante kan laten. Voorts heeft het College geoordeeld dat indien appellante niet ten minste een redelijke termijn ter aanpassing van haar bedrijfsactiviteiten en een tegemoetkoming in de kosten wordt geboden, het besluit tot intrekking van de aanwijzing niet rechtmatig is.

5.4.

Anders dan appellante uit de uitspraak van 27 juni 2008 meent te kunnen opmaken, heeft het College niet geoordeeld dat het besluit tot intrekking van de aanwijzing eerst dan rechtmatig kan worden geacht indien appellante een volledige vergoeding wordt geboden van de schade die het gevolg is van de intrekking van de eerdere foutieve aanwijzing van appellante als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie. Naar uit die uitspraak duidelijk naar voren komt, was — en is — het College van oordeel dat verweerder een voorziening moet treffen om appellante in de gelegenheid te stellen de bedrijfsvoering in haar onderneming aan te passen aan de situatie die is ontstaan doordat de aanwijzing van appellante als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie is ingetrokken.

5.5.

Uit hetgeen het College in de uitspraak van 27 juni 2008 met betrekking tot de continuïteit van de onderneming van appellante heeft overwogen, kan voorts niet worden afgeleid dat naar zijn oordeel van een genoegzame compensatie slechts sprake zal zijn indien deze waarborgt dat de onderneming van appellante dezelfde omvang en dezelfde omzet behoudt als het geval was vóór de intrekking van de aanwijzing. Met het voorop stellen van de continuïteit van de onderneming heeft het College niet zozeer de omvang en omzet, maar eerst en vooral de levensvatbaarheid van de onderneming op het oog.

5.6.

Aangezien appellante onbestreden stelde dat bij handhaving van een overgangstermijn tot 1 juli 2008 de continuïteit van haar onderneming op zeer korte termijn in gevaar dreigde te komen, terwijl verweerder betoogde dat het beginsel van gemeenschapstrouw aan een (langere) overgangstermijn in de weg staat, heeft het College verweerder bij de uitspraak van 27 juni 2008 opgedragen vóór 1 november 2008 een nieuw besluit te nemen en daarbij bepaald dat de intrekking van de aanwijzing niet eerder zal mogen ingaan dan op 1 juli 2009. Voorts heeft het College in dit verband geoordeeld dat verweerder duidelijk zal moeten maken ter hoogte van welk bedrag appellante, mede met het oog op de continuïteit van haar onderneming, een financiële tegemoetkoming zal worden geboden.

5.7.

Uit het vorenstaande volgt dat naar het oordeel van het College de door verweerder in het voorliggende geval te bieden compensatie voor de voor appellante onvoorzienbare en onevenredige gevolgen van het intrekken van de aanwijzing, die ertoe moet leiden dat de continuïteit van haar onderneming wordt gewaarborgd, kan bestaan uit tijd, geld of een combinatie van beide. Hierbij geldt dat de duur van de overgangperiode van invloed kan zijn op de hoogte van de geldelijke compensatie.

5.8.

Het College stelt vast dat verweerder de termijn waarbinnen appellante redelijkerwijs in staat moet worden geacht haar bedrijfsvoering zodanig aan te passen dat de continuïteit van de onderneming is verzekerd, heeft bepaald op vijf jaar, gerekend vanaf het tijdstip van bekendmaking aan appellante van het besluit tot intrekking van de aanwijzing, te weten bij besluit van 2 augustus 2007. Als compensatie voor deze termijn heeft verweerder bepaald een overgangperiode van twee jaar, te weten tot 1 juli 2009, waarbinnen appellante de activiteiten als de in artikel 2 Regeling bedoelde instantie kan voortzetten — waarvan het laatste jaar zonder concurrentie van de drie andere aangewezen commerciële laboratoria — en een financiële vergoeding toegekend voor het verlies aan dekkingsbijdrage voor de duur van drie jaar, zijnde een som van in totaal € 651.549, te vermeerderen met wettelijke rente vanaf 11 november 2008. Voorts heeft verweerder appellante voor de kosten van het sociaal plan een bedrag van maximaal € 200.000 in het vooruitzicht gesteld. Voor kosten van interim-management en

advisering (inclusief schadeberekening) heeft verweerder een vergoeding van € 200.000 toegekend en voor de kosten van (versnelde) productontwikkeling heeft verweerder eveneens een vergoeding van € 200.000.

5.9.

Het College ziet geen grond voor het oordeel dat de door verweerder gehanteerde termijn van vijf jaar, waarbinnen appellante geacht kan worden haar bedrijfsvoering zodanig aan te kunnen passen dat de continuïteit van de onderneming is gewaarborgd, voor onredelijk moet worden gehouden. Die termijn correspondeert met de periode van vijf jaar die in het 'Rapport Berekening Financiële Schade De Groene Vlieg B.V.' van 28 augustus 2008, dat appellante ter onderbouwing van haar schade heeft overgelegd, tot uitgangspunt wordt genomen voor de daarin voorziene gefaseerde aanpak en opgestelde schadeberekeningen. Appellante heeft haar stelling dat vijf jaar ontoereikend is niet met overtuigende argumenten onderbouwd. Het College volgt appellante evenmin voor zover zij de aanvang van de aanpassingsperiode legt op de datum waarop het College onherroepelijk heeft geoordeeld dat de intrekking van de aanwijzing van appellante op zichzelf rechtmatig was. Naar in het voorgaande reeds is overwogen, moet die periode worden geacht te zijn aangevangen op het moment dat het besluit tot intrekking van de aanwijzing aan appellante is bekendgemaakt. Naar het oordeel van het College had appellante zich vanaf dat moment op de aanpassing van haar bedrijfsvoering kunnen en moeten voorbereiden. Overigens gaat ook evengenoemd rapport van OAZ daarvan uit. Daarin is immers vermeld dat Fase I van de gefaseerde aanpak begint in 2007.

5.10.

Voor zover appellante zich niet met de door verweerder toegekende tegemoetkoming voor het verlies aan dekkingsbijdrage kan verenigen, stelt het College vast dat verweerder, zoals gezegd, ter bepaling daarvan het door appellante in het rapport van 28 augustus 2008 berekende verlies tot uitgangspunt heeft genomen. Daarbij is verweerder, zoals eveneens in het voorgaande is overwogen, terecht ervan uitgegaan dat het College met een tegemoetkoming ter waarborging van de continuïteit van de onderneming niet het volledig herstel van omzet en rendement op het oog heeft. Desondanks heeft verweerder — om langlopende discussies hierover zoveel mogelijk te beperken — ervan afgezien om met een procentuele tegemoetkoming in het dekkingsverlies te volstaan en heeft hij in plaats daarvan gekozen voor een vergoeding voor een periode van drie jaar (in aanvulling op de overgangperiode van twee jaar). Het College acht dit alleszins redelijk. Voor zover appellante de juistheid van de berekening van het verlies aan dekkingsbijdrage heeft betwist, is het College niet gebleken dat de verschillen in uitgangspunten tussen de diverse berekeningsmethoden tot in aanmerking te nemen verschillende uitkomsten leiden.

5.11.

De bedragen die verweerder voor de kosten van het sociaal plan, interim-management en advisering (inclusief schadeberekening) en (versnelde) productontwikkeling heeft toegekend en de overwegingen die hem tot die vergoedingen hebben gebracht, komen het College niet onredelijk voor. Het College deelt de kritiek van verweerder met betrekking tot deze kostenposten — en overigens ook met betrekking tot gesteld verlies aan dekkingsbijdrage — dat de onderbouwing van de schade door appellante zeer te wensen over laat. Met betrekking tot de kosten van (versnelde) productontwikkeling constateert het College dat verweerder, hoewel hij voor afwijzing daarvan steekhoudende argumenten heeft gegeven, voor die kosten toch een vergoeding van € 200.000 heeft toegekend. Ten slotte acht het College gerechtvaardigd dat verweerder de kosten voor de parallelle productie van steriele uivliegen, die zouden voortvloeien uit de noodzaak om de vestigingen in Nieuwe Tonge en Dronten samen te voegen, niet voor vergoeding in aanmerking heeft willen brengen. Het beweerde causaal verband tussen het intrekkingbesluit en (de kosten, waaronder die voor bedoelde parallelle productie, die voortvloeien uit) de beslissing tot herlocatie, heeft appellante niet aannemelijk gemaakt. Naar het oordeel van het College heeft verweerder op goede gronden aangenomen dat sprake is van een op grond van normale bedrijfseconomische motieven genomen beslissing die ook zonder de intrekking van de aanwijzing zou zijn genomen.

5.12.

Uit het voorgaande volgt dat het College van oordeel is dat niet kan worden staande gehouden dat verweerder met bovenstaande compensatie onvoldoende rekening heeft gehouden met de bijzondere omstandigheid dat aan de voor appellante niet voorzienbare intrekking van de eertijds aan haar verleende aanwijzing, een aan verweerder toe te rekenen fout ten grondslag ligt, te weten een foutieve aanwijzing. Bij het vaststellen van de tegemoetkoming waarvoor appellante in aanmerking kan komen, heeft hij onderkend dat door appellante geleden schade mede het gevolg is van het feit dat zij haar gedrag heeft afgestemd op het gerechtvaardigde vertrouwen in de rechtmatigheid van de aanwijzing van haar onderneming als de in de Regeling bedoelde instantie. Het College is dan ook van oordeel dat verweerder appellante met de bij het bestreden besluit van 14 november 2008 verleende compensatie niet tekort heeft gedaan.

5.13.

Het College ziet voorts geen aanknopingspunten voor het oordeel dat het bestreden besluit van 14 november 2008 niet met de vereiste zorgvuldigheid tot stand is gekomen. Voor zijn beslissing heeft verweerder de door appellante, althans OAZ, in het 'Rapport Berekening Financiële Schade De Groene Vlieg B.V.' van 28 augustus 2008 opgevoerde schadeposten en berekende schade tot uitgangspunt heeft genomen. Het College vermag niet in te zien dat verweerder deze posten en schade vervolgens niet zou hebben mogen afwegen tegen de analyse daarvan, zoals neergelegd in het rapport van 14 november 2008, getiteld 'Rapport inzake de schadeclaim van De Groene Vlieg op de Staat der Nederlanden'. Het College is niet gebleken dat die analyse van PwC, uitmondend in bedoeld rapport, onzorgvuldig is geweest. Evenmin is gebleken dat appellante onvoldoende gelegenheid heeft gehad op dit rapport van PwC te reageren. Het College wijst er in dit verband op dat appellante zelf op snelle besluitvorming heeft aangedrongen. Als appellante meer tijd nodig had om op de inhoud van het rapport te reageren, dan had zij desgewenst om uitstel kunnen vragen. Ook overigens ziet het College geen aanleiding de voorbereiding van het bestreden besluit als onzorgvuldig aan te merken.

5.14.

Het vorenoverwogene leidt het College tot de slotsom dat het bestreden besluit in stand kan blijven. Het beroep van appellante zal ongegrond worden verklaard.

Voor een proceskostenveroordeling op de voet van artikel 8:75 Awb acht het College geen termen aanwezig.

6. De beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State;
recht doende:
verklaart het beroep ongegrond.

Met noot van W. den Ouden en M.K.G. Tjepkema

1.

Twee uitspraken over de intrekking van een begunstigende beschikking, die interessant zijn omdat zij iets leren over de uitgangspunten bij de vergoeding van de uit de intrekking voortvloeiende schade. Een reden om beide uitspraken gezamenlijk te annoteren is dat zij verschillende punten van overeenkomsten kennen, vooral omdat zij laten zien dat praktijk en rechtspraak geen afscheid hebben genomen van het onzelfstandig schadebesluit. Een belangrijk verschil schuilt echter in de reden van het bestuursorgaan om tot intrekking over te gaan. In de Afdelingsuitspraak is de intrekking het gevolg van een wijziging van het beleid, terwijl in de CBB-uitspraak de intrekking nodig was om een door het bestuursorgaan gemaakte fout te herstellen. Wij stelden eerder dat dit verschil consequenties zou moeten hebben voor de omvang van de compensatieplicht (W. den Ouden & M.K.G. Tjepkema, 'Schadevergoeding bij de intrekking van begunstigende beschikkingen', O&A 2010, p. 152 e.v.) en deze uitspraken lijken in die richting te gaan. Onder de punten 2-5 bespreken we de Afdelingsuitspraak; daarna komt de CBB-uitspraak aan de orde.

2.

De Afdelingsuitspraak betekent het einde van een geschil dat zich jarenlang heeft voortgesleept tussen de gemeente Winterswijk en de eigenaar van een snackwagen. De eigenaar is al sinds 1976 houder van een standplaatsvergunning voor een snackwagen aan de Markt in Winterswijk. Deze vergunning wordt aanvankelijk verleend voor een periode van drie jaar, is nadien een aantal malen verlengd en in 1988 omgezet in een permanente vergunning. Vanaf 1997 ontwikkelen B&W plannen om de Markt te reconstrueren. Na de reconstructie, zo delen B&W de eigenaar mee, zou de snackwagen een ontsierend object op de markt zijn, zodat de vergunning per 1 januari 2000 zou worden ingetrokken. Een tegen dit eerste intrekingsbesluit ingesteld beroep loopt voor de eigenaar goed af: de rechtbank oordeelt dat de vergunning in beginsel kan worden ingetrokken in het belang van de bescherming van het uiterlijk aanzien van de omgeving, maar daarbij zou wel enigerlei vorm van nadeelcompensatie, in geld of in natura (door het aanbieden van een vervangende standplaats) moeten worden aangeboden. In hoger beroep bevestigt de Afdeling deze uitspraak (ABRvS 20 februari 2002, nr. 200100801/1, niet gepubliceerd). B&W besluiten vooralsnog niet tot financiële genoegdoening over te gaan. Vanuit de kennelijke wens om een vorm van compensatie in natura te bieden ontwikkelen zij in 2001 een plan om de eigenaar een kiosk te laten exploiteren op de plek van de snackwagen, een plan waarvan zij in 2005 weer afzien. In 2006 wordt dit plan alsnog opgepakt, echter zonder eiser daarbij een voorkeurspositie te gunnen. Al die tijd behoudt de eigenaar zijn vergunning. Dat blijft zo tot 30 oktober 2008, als B&W de eigenaar meedelen opnieuw voornemens te zijn de vergunning op te zeggen, en wel per 1 mei 2009. De soap is ook dan echter nog niet ten einde. Doordat de eigenaar onvoldoende financiële gegevens overlegt om tot een beoordeling van de hoogte van de nadeelcompensatie te komen, loopt de intrekking — die immers gepaard diende te gaan met de toekenning van schadevergoeding — vertraging op. Op 9 april 2009 schrijven B&W nogmaals dat de standplaatsvergunning zal worden opgezegd. Mede vanwege het aanstaande Volksfeest op 28 en 29 augustus 2009 dient intrekking snel te geschieden, zodat de opzegdatum wordt bepaald op 1 juli 2009. Op 20 mei 2009 wordt het besluit tot intrekking genomen, maar omdat de eigenaar niet vertrekt met zijn snackwagen van de Markt, wordt op 30 juli bestuursdwang aangezegd. Tegen zowel het intrekingsbesluit als de aanzegging van bestuursdwang wordt een voorlopige voorziening aangespannen, en opnieuw met succes. De voorzieningenrechter weegt mee dat de eigenaar inmiddels 33 jaar ter plekke een standplaats heeft ingenomen en verweerder niet altijd een consistent beleid heeft gevoerd (Rb. Zutphen (vzr.) 26 augustus 2009, *LJN* BJ6129)). Nu het besluit tot intrekking per 20 mei 2009 is genomen en in zou moeten gaan op 1 juli 2009 is er bovendien sprake van strijd met de eerder in de vergunning opgenomen opzeggingstermijn van drie maanden. In de bodemprocedure wordt het beroep tegen het intrekingsbesluit van 20 mei 2009 echter alsnog ongegrond verklaard. Volgens de rechtbank hebben B&W zich vastgelegd op de betaling van nadeelcompensatie op basis van een onafhankelijke maatstaf, en moet de eigenaar zelf verantwoordelijk worden gehouden voor de vertraging. Ook heeft eiser nog tot aan het einde van de handhavingsprocedure van zijn standplaats gebruik kunnen maken (Rb. Zutphen 25 augustus 2010, *LJN* BN4960). In de thans geannoteerde uitspraak volgt de Afdeling de rechtbank, zodat *De Gelderlander* op 28 april jl. met recht kon schrijven: “Snackwagen moet nu echt weg van Winterswijkse markt”.

3.

Op de Afdelingsuitspraak valt weinig af te dingen. Bij duurbeschikkingen als de onderhavige, die een permanente toestand in het leven roepen, neemt het vertrouwen dat de vergunninghouder kan ontlene in het behoud van zijn vergunning in de loop van de tijd af. Voorop staat de bevoegdheid van de overheid om tot wijziging of zelfs intrekking van de duurbeschikking over te gaan wanneer veranderde omstandigheden — in casu een herinrichting van (een deel van) de binnenstad — daarom vragen (daarover onze al genoemde O&A bijdrage, p. 165). De vergunninghouder heeft nu eenmaal geen aanspraak op het eeuwige behoud van een inherent onzeker instrument als een vergunning. Wel is hij gerechtigd tot vergoeding van de uit de intrekking voortvloeiende, onevenredige schade. In de hiervoor genoemde uitspraak uit 2002 heeft de Afdeling bepaald dat een beslissing over nadeelcompensatie in beginsel de vorm dient te hebben van een onzelfstandig schadebesluit: verweerder zou de vergunning in redelijkheid niet kunnen intrekken zonder de gelijktijdige aanbieding van enigerlei vorm van nadeelcompensatie. Deze koppeling kan mogelijk worden verklaard doordat

het in 2002 nog vaste bestuursrechtspraak was dat een bestuursorgaan in 'ongeregelde' gevallen in beginsel onzelfstandig diende te compenseren (vgl. ABRvS 13 februari 2001, *JB* 2001/87, m.nt. RJNS). Pas nadien, vanaf 2003, heeft de Afdeling een ontkoppeling van het schadeveroorzakende besluit en de verplichting tot nadeelcompensatie aanvaard en kunnen bestuursorganen schadeclaims 'doorschuiven' (ABRvS 19 mei 2004, *LJN* AO9689, ABRvS 17 september 2008, *LJN* BF0973). In de onderhavige uitspraak *lijkt* de Afdeling afstand te nemen van de gekoppelde benadering, nu zij geen streep haalt door het besluit van het college om niet tegelijk met de intrekking van de vergunning een besluit over de nadeelcompensatie te nemen. Van echt doorschuiven is echter geen sprake. Dan zou immers de vraag of en zo ja, in hoeverre een recht op nadeelcompensatie bestaat in een afzonderlijk traject, los van het schadeveroorzakende besluit worden beantwoord. In casu is de 'of-vraag' echter al in het kader van het schadeveroorzakende besluit beantwoord, nu de Afdeling onderstreept dat 'het college zich in het besluit op bezwaar onvoorwaardelijk heeft vastgelegd op de betaling van nadeelcompensatie naar een onafhankelijke maatstaf'. Daardoor is ten tijde van het besluit compensatie volgens de Afdeling 'genoegzaam verzekerd'. De Afdeling haalt om die reden geen streep door de praktische keuze van B&W om de vraag naar de *omvang* van de schadevergoeding los te koppelen van de intrekking, die was ingegeven doordat de vergunninghouder nalatig bleef om inzicht te bieden in zijn maandomzetten en belastingaangiften over de jaren voorafgaand aan de vergunning. Onder die omstandigheden valt veel te zeggen voor een gedeeltelijke ontkoppeling van beide besluiten, zodat de intrekking van de vergunning zelf niet nog meer vertraging oploopt.

4.

Uit de uitspraak is niet op te maken of de Afdeling bij de intrekking van duurbeschikkingen vanwege veranderde omstandigheden in de regel wenst vast te houden aan de oude, gekoppelde benadering, of dat zij ook bij intrekkingbesluiten ruimte ziet om écht door te schuiven. De Afdeling verklaart de koppeling van het intrekking- en het schadebesluit immers door de uitspraak van de rechtbank van 2 januari 2001, en destijds was als gezegd de gekoppelde benadering algemeen gebruikelijk. Het is de vraag of die verplichting nog altijd geldt. Vanuit het perspectief van de houder van de beschikking zal de gekoppelde benadering de voorkeur verdienen, nu deze hem vooraf zekerheid geeft over het recht op en de hoogte van de schadevergoeding. Bij onenigheid daarover kan hij dit besluit zonodig aanvechten en betere garanties vragen. Schoordijk duidde de positie van de burger in dit verband aan als die van een *equal bargaining power*: een 'waarlijk persoon in het recht in plaats van object van gouvernementeel handelen' ('Bestuursrecht en privaatrecht', in: *Verspreid werk van prof. mr. H.C.F. Schoordijk*, Deventer: Kluwer 1991, p. 467; zie ook S.D. Lindenbergh, 'Enforcing the right to property properly', *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2010, p. 48-57, i.h.b. p. 56). De onderhavige uitspraak laat een keerzijde hiervan zien, nu het aanhoudende verzet van de eigenaar van de snackwagen tegen de intrekking en zijn onbereidwilligheid om met omzetgegevens over de brug te komen voor eindeloze vertraging hebben gezorgd. Dat rechtbank en Afdeling in deze fase van de procedure een gedeeltelijke ontkoppeling aangewezen achten, kunnen wij daarom onderschrijven.

5.

De vraag 'ontkoppeling of niet?' hoeft bij intrekkingen wegens gewijzigde omstandigheden niet per se met ja of nee te worden beantwoord. In een meer genuanceerde benadering zou kunnen worden aangesloten bij de voor het bestuursorgaan overzienbare periode. Dit betreft de periode gedurende welke het bestuursorgaan kan of zou moeten kunnen nagaan of in de nabije toekomst ontwikkelingen te verwachten zijn die tot intrekking of wijziging kunnen leiden. Is de overzienbare periode verstreken, dan kan bij een intrekking vanwege gewijzigde omstandigheden in beginsel worden doorgeschoven. Ook staat dan niet vast dat een recht op nadeelcompensatie bestaat; in elk geval dient de getroffene in die periode rekening te houden met een aftrek vanwege het normaal maatschappelijk risico (vgl. Rb. Den Haag 14 april 2004, *LJN* AO9604). Binnen de overzienbare periode, zo zou kunnen worden betoogd, bestaat in beginsel wel een recht op nadeelcompensatie. Of in dat geval ook naar huidig recht de onzelfstandige benadering moet worden gevolgd, zoals de Afdeling in haar uitspraak uit 2002 nog overwoog, is de vraag. Wij menen dat de bestuursrechter ook genoeg zou kunnen nemen met de constructie van een 'partieel doorschuiven', zoals in deze zaak gebeurde. Dat wil zeggen dat het

bestuursorgaan zich in het kader van het schadeveroorzakende besluit onvoorwaardelijk verbindt tot de toekenning van compensatie, maar het bestuur niet verplicht is om tegelijk een uitspraak te doen over de hoogte van het te compenseren bedrag. Zeker wanneer het algemeen belang zich niet verdraagt met verder uitstel van de intrekking valt daarvoor veel te zeggen: de rechtszekerheid van de burger wordt gerespecteerd, maar het intrekkingbesluit kan gewoon worden geëffectueerd, zo nodig door bestuursdwang aan te zeggen. Daarbij speelt een rol dat de vaststelling van de hoogte van de schade en de korting vanwege het normaal maatschappelijk risico een complexe materie vormt, die gemakkelijk tot nieuwe geschillen en dus tot vertraging leidt.

6.

Vergelijkbare vragen rond ontkoppeling en omvang van de schadevergoeding komen op bij bestudering van de CBB-uitspraak. Zoals gesteld is er wel een belangrijk verschil: waar het in de Winterswijkse casus ging om de intrekking van een beschikking vanwege gewijzigde omstandigheden, gaat het in de casus van De Groene Vlieg om de intrekking van een in strijd met het recht verleende en dus onjuiste beschikking. Het betrof de intrekking van een aanwijzing van appellante als officiële instantie die bevoegd was om door middel van monsterneming onderzoek te doen naar de plantenziekte aardappelmoehed en in dat verband verklaringen af te geven. Na per 1 juli 2001 als zodanig te zijn aangewezen, werd de aanwijzing bij besluit van 2 augustus 2008 ingetrokken, nu was gebleken dat de minister de toepasselijke communautaire regels verkeerd had uitgelegd. De Groene Vlieg vocht dit intrekkingbesluit aan. Bij uitspraak van 27 juni 2008 (*LJN* BD5867, *AB* 2008/282, m.nt. Ortlep) stelde ook het CBB de bevoegdheid om tot intrekking over te gaan voorop. Nu aan de intrekking echter een aan verweerder (de minister van LNV) toe te rekenen fout ten grondslag lag, kon de schade volgens het college niet worden gerekend tot het normale ondernemersrisico. Indien appellante niet ten minste een redelijke termijn ter aanpassing van haar bedrijfsactiviteiten en een tegemoetkoming in de kosten zou worden geboden, was het besluit tot intrekking van de aanwijzing naar het oordeel van het College niet rechtmatig. Ook deze uitspraak liet dus zien dat van de figuur van het onzelfstandig schadebesluit geen definitief afscheid was genomen. Tegelijkertijd laat ook de hier gepubliceerde vervolguitspraak zien hoe problematisch deze figuur kan zijn. Door te kiezen voor een koppeling van het schade- en het intrekkingbesluit bleek ook hier verdragingsgevaar op de loer te liggen. In casu is dat te meer problematisch vanwege de spanning met de communautaire verplichting om de onrechtmatig toegekende erkenning in te trekken. Terecht plaatste annotator Ortlep vanuit dat perspectief vraagtekens bij het feit dat het CBB een verlenging van de overgangstermijn met één jaar aangewezen achtte. Wat hier van zij, in dit stadium heeft ook in deze zaak feitelijk al een ontkoppeling plaatsgevonden: per 1 juli 2009 is de erkenning ingetrokken. Partijen verschillen alleen nog van mening over de hoogte van de compensatie.

7.

Kern van het geschil is welke toetsingsmaatstaven aan de dag moeten worden gelegd voor het bepalen van de omvang van de schadevergoeding bij de intrekking van onjuiste beschikkingen. Appellant meende dat, wat er zij van het feit dat de intrekking op zichzelf rechtmatig is, de schade primair voortvloeit uit een fout van verweerder, namelijk de achteraf ten onrechte verleende beschikking. Derhalve zou een volledige vergoeding van de schade ten gevolge van de intrekking van deze onjuiste beschikking het uitgangspunt moeten zijn. Verweerder benaderde deze materie vanuit het stelsel van de nadeelcompensatie. Niet de integrale, maar alleen de onevenredige schade ten gevolge van de op zich rechtmatige intrekking van de beschikking zou moeten worden vergoed. En er is nog een invalshoek mogelijk: zoals wij in onze al genoemde O&A-bijdrage hebben verdedigd, valt te overwegen om in situaties als de onderhavige het vertrouwensbeginsel als grondslag voor nadeelcompensatie te aanvaarden. Uitgangspunt zou dan zijn dat in beginsel een recht op schadevergoeding bestaat voor zover de benadeelde in gerechtvaardigd vertrouwen op de juistheid van de eerdere beschikking investeringen heeft gepleegd. Indien het algemeen belang — in casu dwingend EU-recht — intrekking van die eerdere beschikking vergt, dient een recht op vergoeding te bestaan voor de in gerechtvaardigd vertrouwen gepleegde investeringen, en zouden overigens de bepalingen van afdeling 6.1.10 BW in acht moeten worden genomen.

De onderhavige uitspraak geeft voor deze laatste visie in zoverre steun dat het CBB het recht op schadevergoeding weliswaar in de formulering benadert vanuit het stelsel van nadeelcompensatie, maar als uitgangspunt voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de toegekende schadevergoeding hanteert dat de schade 'mede het gevolg is van het feit dat De Groene Vlieg haar gedrag heeft afgestemd op het gerechtvaardigde vertrouwen in de rechtmatigheid van de aanwijzing van haar onderneming als de in de Regeling bedoelde instantie' (r.o. 5.12). Deze overweging verdraagt zich niet goed met de aan het égalitébeginsel verbonden criteria van het normaal maatschappelijk risico en de specialiteit van de last, die verweerder dan ook niet heeft toegepast. Dat is naar ons idee terecht: waarom zou het tot de 'normale' risicosfeer van ondernemingen behoren dat zij kunnen worden geconfronteerd met schade door een foutieve interpretatie van recht door bestuursorganen? Toepassing van de speciale last vinden wij evenmin aan de orde: voor het bestaan van een recht op schadevergoeding zou het niet moeten uitmaken of in meer gevallen onjuiste beschikkingen zijn afgegeven en intrekkingen dus in veel meer gevallen tot schade (kunnen) hebben geleid.

Jammer is dat het CBB in deze uitspraak de uitdrukkelijk door appellanten verdedigde stelling dat het égalitébeginsel geen grondslag voor nadeelcompensatie kan vormen bij de intrekking van achteraf ten onrechte verleende beschikkingen bevestigt noch ontkracht. Wel neemt het CBB afstand van het aan art. 6:162 BW verbonden recht op een in beginsel volledige schadevergoeding. Van een genoegzame compensatie is in de visie van het CBB niet pas sprake "indien deze waarborgt dat de onderneming dezelfde omvang en dezelfde omzet behoudt als het geval was vóór de intrekking" (sub 5.5). Het CBB opteert voor een soort 'ombuigcompensatie': een dusdanige vergoeding dat de continuïteit van de onderneming gewaarborgd blijft, maar die er niet — althans niet op korte termijn — toe moet leiden dat het bedrijf dezelfde 'omzet en omvang' behoudt als de onderneming had vóór de intrekking. Deze compensatie hoeft bovendien niet per definitie uit geld te bestaan; zij kan bestaan uit 'tijd, geld of een combinatie van beide'.

8.

Wij vragen ons af of 'continuïteitshandhaving' in het algemeen een juist uitgangspunt is bij de begroting van de te vergoeden schade ten gevolge van rechtmatig overheidsoptreden. In de bekende tweede *Paul Krugerbrug*-uitspraak (ARRvS 22 november 1983, AB 1984/154, m.nt. De Planque) heeft de Afdeling Rechtspraak afstand genomen van een methode van schadeberekening die het handhaven van de continuïteit van een onderneming tot uitgangspunt nam bij de vraag welke schade 'onevenredig' is. In deze benadering werd aan de hand van een aantal financiële kengetallen (waaronder de rentabiliteit, solvabiliteit en liquiditeit) een inschatting gemaakt van de levensvatbaarheid van de onderneming en van hetgeen nodig was om die levensvatbaarheid niet in gevaar te brengen. De kritiek op dit model was dat het recht op nadeelcompensatie werd gereduceerd tot een voornamelijk bedrijfseconomisch probleem. Ook zou daarmee toepassing worden gegeven aan het draagkrachtbeginsel, nu de continuïteit van grote en/of goed functionerende ondernemingen minder snel nadelig wordt beïnvloed dan die van kleine ondernemingen (O.M. te Rijdt, *Bestuurscompensatie* (diss. RUL), 1991, p. 96-98). In het licht van deze oudere rechtspraak kan men vraagtekens zetten bij de benadering van het CBB, die de 'levensvatbaarheid' opnieuw centraal staat. Toch geeft de wijze waarop verweerder invulling heeft gegeven geen aanleiding tot de gedachte dat de vraag in hoeverre De Groene Vlieg recht heeft op nadeelcompensatie op een louter bedrijfseconomische wijze zou zijn benaderd. Verweerder is uitgegaan van een termijn van vijf jaar waarbinnen appellante haar bedrijfsvoering zou kunnen aanpassen en heeft de hoogte van de schadevergoeding (en de in dat verband toe te kennen vergoeding voor een verlies van 'dekkingsbijdrage') daarop afgestemd. Deze termijn was door appellante zelf aangedragen als een termijn waarbinnen ze haar bedrijfsvoering zo kon aanpassen dat haar continuïteit was gewaarborgd. Volgens verweerder is binnen een termijn van vijf jaar zelfs een volledig omzetherstel mogelijk, zodat het niet verbaast dat het CBB niet meegaat met het thans door appellante ingenomen standpunt dat een schadetermijn van tien of zelfs twaalf jaar gepaster zou zijn. Ook om andere redenen kan men zich afvragen of de benadering van verweerder appellante tekort heeft gedaan. Zo getuigt de toepassing die is gegeven aan afdeling 6.1.10 (schadebegrip, causaliteit) niet van de doorgaans strenge invulling die de bepalingen uit deze afdeling krijgen in de context van nadeelcompensatie; onder meer zijn kosten van (versnelde) productontwikkeling vergoed, terwijl er goede argumenten waren om deze niet

vergoedbaar te achten.

9.

Uiteindelijk concluderen wij daarom dat het CBB het recht op schadevergoeding in casu benadert vanuit het stelsel van nadeelcompensatie, maar bij de toetsing van de rechtmatigheid van de omvang van de schadevergoeding de theorie daarover op basis van het égalitébeginsel loslaat. Op grond van het gerechtvaardigde vertrouwen dat De Groene Vlieg had in de rechtmatigheid van de beschikking is een ruimere vergoeding van de schade geboden dan nodig zou zijn op grond van het égalitébeginsel. Deze uitspraak laat daarmee zien dat er in de rechtspraak behoefte is aan meer nadeelcompensatiegrondslagen dan het égalitébeginsel, onder meer bij de intrekking van onjuiste begunstigende beschikkingen. Daaraan zou aandacht moeten worden besteed in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten (*Kamerstukken II 2010/11, 32621, nr. 2*). In de Nota naar aanleiding van het Verslag onderkennen de ministers dat naast de égalité 'in de rechtspraak nog andere beginselen van betekenis blijven voor de toekenning van nadeelcompensatie' (*Kamerstukken II 2010/11, 32621, nr. 6, p. 6*). Over de vraag welke beginselen dit zijn, en waarin zij zich van de égalité onderscheiden, blijft de wetgever echter vaag. Een nadrukkelijker standpuntbepaling op dit punt blijft derhalve gewenst (vgl. M.K.G. Tjepkema, 'De codificatie van het égalitébeginsel: een paard van Troje in de Awb?', *NJB 2011/1086, p. 1380-1382*).